

Fig. 1. Kirken set fra syd. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Church seen from the south.*

ÅSUM KIRKE

ÅSUM HERRED

Historisk indledning. Kirken var i middelalderen viet til Skt. Dionysius (værnehelgen), hvilket er nævnt 1447.¹ 1339 befalede biskop Peder af Odense, at sogneboerne respekterede præstegårdens skattefrihed.² Senere dette år besluttede han, at beboerne i torpen Rågelund skulle søge Åsum Kirke frem for Marslev, hvilket må have vakt en del modvilje og måtte indskærpes både 1369 og 1374.³

1360 tilhørte kirken Skt. Knuds Kloster i Odense (jf. s. 77).⁴ Ved herredagen i Vordingborg 1392 fik Åsum sammen med flere og næsten udelukkende fynske kirker aflad.⁵ Tilsvarende kendes afladsbreve fra 1377, 1425 og 1447, der givetvis kan ses som indsamling til forestående byggearbejder (jf. s. 3486).⁶

Efter reformationen fik klosteret status af kongeligt len (jf. s. 70 og 79) og opretholdt som sådant ejerska-

bet over Åsum Kirke. 1565 overlod prior Christiern Poulsen sognepræsten ved †Gråbrødre Klosterkirke, Jørgen Rasmussen, »Aasum Kirke og Sogn til hans Annekskirke« med al rente og rettighed, mod at han på egen bekostning tilknyttede en kapellan til kirken (jf. s. 1772).⁷ Et år efter hans død (jf. s. 1844) blev indtægterne af Åsum Kirke 1572 overdraget til læsemesteren ved Odense Latinskole (fra 1621 den teologiske professor),⁸ der var oprettet ved Skt. Knuds Kloster). Han skulle herefter betjene Åsum.⁹

1666 tilskødedes Henning Meyer, søn af hofapoteker Samuel Meyer, en række landgilder og afgifter, bl.a. af kirkerne i Åsum, Stenløse og Rise.¹⁰

Fra 1720 indgik kirken i det fynske ryttergods¹¹ og blev i forbindelse hermed repareret på mure, tag og gulv 1721.¹² O. 1734-35 blev den imidlertid atter lagt

til latinskolens teologiske professor,¹³ og den fulgte 1802 med ved dennes sammenlægning med gymnasiet til Odense Katedralskole (jf. også s. 126).

Anneksforhold. Kirken har siden 1739 været anneks til Seden Kirke.¹⁴

Jordegodset omfattede 1802 'i det mindste to huse', der var bortfæstet til tre af sognets beboere. Kirkens tiendeydende hartkorn svarede til 206 tdr. og 4 skæpper, og *kaldsretten* tilhørte fortsat kongen.¹⁵

Sagn. Da kirken skulle bygges, kunne bystævnet ikke blive enigt om beliggenheden. Under skænderiet så man en hvid hest på bakken som et tegn på, at kirken skulle bygges der. Ifølge sagnet holder hesten stadig til ved kirken, hvor den viser sig, når nogen skal dø.¹⁶

Til tider kunne kirkelammet ses i et af kirkens glæmhuller, og hver lillejuleaften skulle ringeren give det ren halm inde på kirkeloftet.¹⁷

Åsum ligger øst for Odense, hvor Odense Å slår et sving mod nord og løber mod udmundingen i Odense Fjord. Kirken er rejst på en lav bakke i den østlige udkant af landsbyen. Den omgives af en lille kirkegård, der omtrent har bevaret sine oprindelige skel på alle sider bort set fra mod nordøst, hvor en udvidelse blev føjet til kirkegården 1935.¹⁸

Kirkegården *hegnes* af kampestensdiger beplantet med stenbræk og kantet på ydersiden af træer, herunder gran, hassel og kastanje; diget blev istandsat 1987.¹⁹ Det er omtalt første gang 1590, da biskop Jacob Madsen nævner en kirkegårdsmur af kamp. Herefter er digerne løbende blevet istandsat; eksempelvis kendes reparationer og omsætninger 1721,¹⁰ 1730 og 1732.²⁰

Indgange. Kirkegårdens hovedindgang befinder sig i det sydvestlige hjørne mod Ryttervejen og omfatter en køreport med dobbelt stakitfløj hængt i to murede piller i nygotisk stil med prydspir fra slutningen af 1800-tallet (fig. 1). Mod nord er

Fig. 2. Matrikelkort. 1:10.000. Målt af F. Heglund 1788. – Cadastral map.

etableret en fodgængerlåde med stakitfløj hængt i træpiller. Endelig er der adgang til det såkaldte 'degneenesæde' fra det sydøstlige hjørne af kirkegården.²¹ En ældre *†kirkegårdsport* blev repareret for skader efter en storm 4. febr. 1729,²² og 'den vestre kirkegårdsindgang' fik repareret hængslerne 1731.²⁰

Beplantning. Kirkegården er beplantet med lave buske og træer, fortrinsvis tuja, cypres, sukkertopgran og søjletaks. Det eneste større træ er en gammel almindelig taks, der er plantet på plænen ved ligkapellet. Den ovennævnte beplantning langs diget har lange aner, idet biskop Jacob Madsen 1590 omtaler, at der var plantet asketræer langs det søndre dige.²³ På denne tid stod en lille ask ved kirkens sydmur, der måske er identisk med det gamle asketræ, som 1728 var væltet og derfor blev solgt.²⁰

Bygninger på og ved kirkegården. Ligkapellet nordøst for kirken er opført 1969 af røde teglsten og med fladt tag, men er 1986 ombygget og udvidet mod øst med graverkontor og redskabsrum (arkitekt Ebbe Lehn Petersen, Odense). Det står nu med pudsede mure og rødt tegltag. Landsbyens rytterskole er opført vest for kirken på modsatte side af Kirkestræde. Bygningen er imidlertid fuldstændig ombygget og fremstår nu som et gulkalket hus på ni fag med rødt tegltag og benyttes som sognegård.²⁴ I facaden er indsat rytterskolernes typiske indskrifttavle fra grundlæggelsen med årstal 1721.

†Bygninger. En muret *kirkelade* er nævnt 1590 på kirkegården.²⁵ Sydøst for kirken stod 1721 en degnebolig i syv fag, der var opført på foranledning af sognepræst, professor ved Odense Gymnasium, Jacob Jensen Bircherod (1662-88).¹⁰

BYGNING

Oversigt. Kirken er et sengotisk langhus af teglsten, der har afløst en romansk bygning på stedet. Langhuset blev til i to etaper begyndende i øst. Et våbenhus blev føjet til langhusets nordside o. 1484 og et tårn føjet til skibets vestende, formentlig i løbet af 1500-tallets første fjerdedel. Bygningen bærer i dag præg af en omfattende istandsættelse 1816, da man bl.a. udvidede vinduerne og kirkens indgangsparti.²¹ Orienteringen afviger en smule mod nord.

Fig. 3. Kirken set fra nordøst. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *The church seen from the north east.*

En ældre $\dagger$ romansk kirke på stedet kan nu kun påvises ved de genanvendte *granitkvadre* og formentlig også den *kløvede kamp* (fig. 39), der optræder spredt i langhusets facader.²⁶ Kvadrene optræder navnlig som *sokkelsten* med skråkant (s.

3446, fig. 1), der især er brugt som fundament under kirkens østende, hvor de gamle hjørnekvadre er anbragt på deres rette plads. Endvidere må en romansk gravsten (s. 3507), indmuret i østgavlen (fig. 34), stamme fra den tidligere kirkes tid.

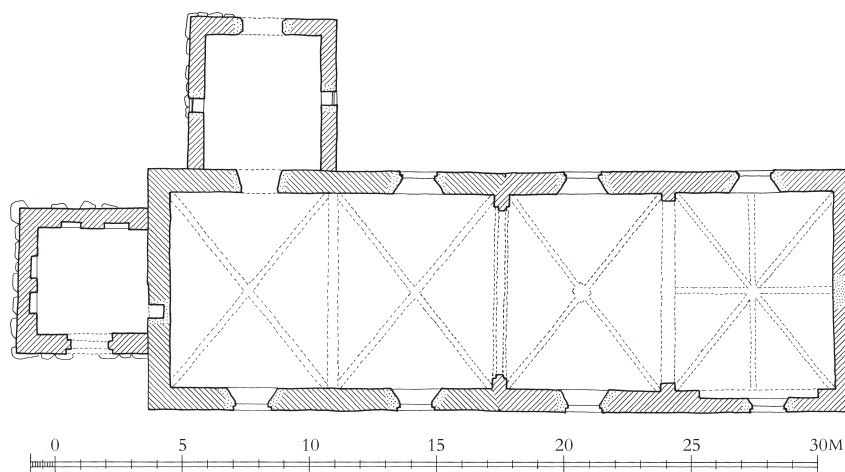

Fig. 4. Plan. 1:300. Målt af J. Vilh. Petersen(?), o. 1879, suppleret og tegnet af Martin Wangsgaard Jürgensen 2015. – *Plan.*

Fig. 5. Fortanding til hvælv i langhusets nordside (s. 3486). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Tothing for the vault in the north side of the nave.*

Det sengotiske langhus. Den fire fag lange teglstensbygning er blevet til i to etaper, hvad der tydeligt aflæses i facaderne (fig. 7). Først blev den gamle kirkes østende omdannet til et langhuskor, hvorefter skibets vestende blev opført. Østenden kan meget vel være påbegyndt i tiden efter 1377, da der ifølge skriftlige kilder foregik byggearbejder ved kirken (s. 3483). Udvidelsen mod vest kan senest være afsluttet o. 1484 (se våbenhuset s. 3488), men er formentlig sket noget tidligere. Den tidsmæssige forskel kommer nu kun til udtryk i hvælvenes udformning og i gavlspidsernes udsmykning. Kirken fremtræder som et regelmæssigt byggeri af anseelige dimensioner, der måler 28,5 m i længden og 9,5 m i bredden.

Materiale og teknik. Begge etaper er opført i *munkesten* i uregelmæssigt *polsk skifte*. I facaderne indgår der bæltter af kvadre og kløvet kamp, som

skaber uro i skiftegangen og har nødvendiggjort flere udligningsskifter. Murene rejser sig, som nævnt, over en sokkel af genanvendte sokkelkvadre, almindelige kvadre og rå kampesten, der kun træder svagt frem. Øverst afsluttes murene af en firdobbelt falsgesims, der må stamme fra tagværkets udskiftning 1816 (s. 3492). Over våbenhusets loft står det senmiddelalderlige murværk uforstyrret og her ses det, at kirken oprindeligt har haft en dobbelt falsgesims, og at facaden stod med skarpryggede fuger. Næsten halvdelen af vestgavlens bagmur er, ganske usædvanligt, muret med kantstillede løbere og enkelte bindere (fig. 41). To sten i bagmuren er forsynet med indridsede stjerner, udført før brændingen (fig. 42).

Langhusets vestre del har kun haft en (†)dør i nordsiden.²⁷ Døråbningens oprindelige udseende gik tabt, da man, formentlig 1816, udvidede den i bredden og afsluttede døren med et fladbuet stik (fig. 43).

Et blændet (†)vindue i østgavlen (fig. 8) er det eneste oprindelige som fortsat er omtrent intakt. Den fladbuede åbning står nu udvendig som en niche i et højt, spidsbuet spejl. Langhusets øvrige vinduer erkendes nu kun som fladbuede stik over de eksisterende sydvinduer.²⁸ De øvrige syv vinduer stammer alle fra 1816 (s. 3491).

Langhuskoret. I bygningens østre halvdel er gjordbuen mellem første og andet hvælvfag spændt så lavt, at den får karakter af en korbue, og *koret* er yderligere markeret ved at være hævet et trin over den øvrige kirke. Første hvælvfag har seks ribber, mens det andet er et almindeligt krydshvælv, hvis ribber mødes i en kvadratisk slutsten. Den følgende, faldede gjordbue, der også hører til første byggeetape, hviler på fremspringende piller. Begge hvælv var planlagt fra begyndelsen, idet der i loft rummet ses murede *fortandinger* (fig. 5) til hvælvene i nordvæggen. I korets sydvæg er udsparet et stort spidsbuet skjoldfelt (fig. 6), hvis bue bærer hvælvet. Bunden i feltet, der er i bænkhøjde, har formentlig været beklædt med træ og tjent som *siddeniche* for præsten og andre under messen.²⁹

Fig. 6. Skjoldbue med muret bänk i korfagets sydside (s. 3486). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Wall rib with masonry bench in south side of chancel bay.*

Fig. 7. Byggestop mellem langhusets østre og vestre del på bygningens sydside (s. 3486). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Interrupted construction between east and west part of nave on south side of building.*

Østgavlen står med en for egnen enkel *blændingsudsmykning*, hvor der over en frise af trappepede ruder sidder en frise med kvadratiske småblændinger, fulgt af en båndblending og øverst af to korte savskifter (fig. 8).³⁰ Tre ganske små åbninger giver lys til kirkens loft. En kvadratisk lysåbning er brudt midt på gavlen, men er senere blevet blændet med sten af normalformat. Taglinjen er i dag glat, og de yderste skifter fornyet. Om gavlen stod med kamtakker ved opførelsen, kan derfor ikke afgøres, omend dette formentlig har været tilfældet.

Langhusets vestre del var sidste etape i bygningens omdannelse til langhus og er derfor en smule yngre end østenden. De to ribbehælv hviler i murene og på en gjordbue, der udspringer direkte fra murene (fig. 29).

Vestgavlen bærer tårnets østmur, og *blændingsudsmykningen* kan også fortsat iagttages i tårnets mellemstokværker (fig. 9). Gavlen står med tre lancetformede højblændinger, der hæver sig over to savskifter ved gavlfoden.³¹ Et mindre savskifte strækker sig over de to lavere højblændinger men gennembrydes af den midterste og højeste. Spor efter kamtakker ses ikke.

Våbenhuset foran norddøren er, at dømme ud fra en dendrokronologisk datering af tagværket, føjet til skibet o. 1484. Det er rejst over en syld af genanvendte kvadre og kløvede kampesten (fig. 3). Den rektantede dør med affasede kanter har fået sin nuværende skikkelse ved kirkens istandsættelse 1816 (jf. s. 3492), da dørens spidsbuede spejl blev udvidet op i gavlfodens senmiddelalderlige blændingsudsmykning. Her er indsat en mindetavle (fig. 43) med teksten: »Denne kirke med sin kirkegaard blev i aaret MDCCCXVI paa Odense Cathedr[al]skoles bekostning forbedret og forskjønned«. Rummet oplyses af nyere kvadratiske vinduer i øst og vest, der har fjernet spor efter tidligere lysåbninger. Langmurene afsluttes øverst af en dobbelt falsgesims, mens den nu glatte gavlspids mod nord er prydet med en enkel *blændingsudsmykning* (fig. 3). Tre stigende højblændinger rejser sig over en frise af kvadratiske småblændinger ved gavlfoden.

Tårnet i vest er ikke stort, men fordi kirken ligger på et bakkedrag, ses den alligevel på lang afstand. Det er den sidste tilføjelse til kirken og er nok udført i løbet af 1500-tallets første fjerdedel (jf. fig. 1 og 3). Tårnet, der er betydeligt smalere end skibet, er i fire stokværk og dækkes af et sadeltag med gavle i øst og vest. Det er opført i munkesten i munkeskifte over et fundament af kampesten, der træder frem i facaden.³² I det indre står murene med åbne bomhuller. Grundplanen er omtrent kvadratisk, og østmuren hviler

Fig. 8. Korgavl (s. 3488). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Chancel gable.*

Fig. 9. Vestgavlens blændingsudsmykning set fra tårnets første mellemstokværk. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Recess decoration in west gable seen from first intermediate floor of tower.*

som sagt på skibets vestgavl, der står næsten helt bevaret i tårnets murliv.

I syd leder en fladbuet dør med spidsbuet spejl ind til tårnrummet, der mod sædvane ikke står i forbindelse med skibet. Væggene i vest og nord (fig. 10) er hver udstyret med to én sten dybe,

fladbuede nicher, der alle er velbevarede. Trætrapper leder dels videre op i bygningen, dels ned i fyrcældereren.

Det nedre mellemstokværk åbnede sig oprindeligt med fire fladbuede og faldede *glugger*; to i syd, en i nord og vest. Nu er kun den nordre åben.

I øvre mellemstokværk sad der fra første færd et fladbuet $\uparrow$ vindue mod alle tre sider, der nu er blændet med små sten af Flensborg-typen. I øst er der en lille glug, der åbner ud over skibets nordre tagflader. Da man 1834 forhøjede taget, blev gluggen delvis dækket af tagryggen. En nu blændet, sekundær dør (fig. 41) er blevet brudt fra stokværket ind til langhusets loft.

Klokkestokværket har et glamhul mod hvert verdenshjørne, der alle har været fladbuede og falsede i facaden. Stikket over det vestre er fornyet i moderne sten, mens den østre åbning blev udvidet, så glamhullet strakte sig helt op i gavlfodens båndblænding for herefter at blive reduceret, så den nu har en smal, rektangulær form. Dette er formentlig sket i forbindelse med gavltrekanternes fornyelse (jf. s. 3491).

Mod syd og nord afsluttes murkronen af en firleddet falsgesims, der stammer fra nyere tid. Tårnets kantakkede gavlspidser er ligeledes blevet ommuret i nyere tid, muligvis med udgangspunkt i de gamle gavle. Den eksisterende *blændingsudsmykning* er komponeret over en række stigende højblændinger, der skiftevis er afsluttet rektantet og fladbuet. Hver blænding er yderligere udstyret

med en langstrakt pibeblænding med aftrappet afslutning. I den midterste og højeste blænding er piben delvis gennembrudt af en glug.

Eftermiddelalderlige reparationer og ændringer. Den første kendte istandsættelse efter reformationen blev udført 1721, da navnlig tårnet og kirkens tage blev udbedret og delvis fornyede.¹⁰ 1816 blev kirken istandsat igen. Der er ikke mange skriftlige vidnesbyrd om denne renovering, der i al væsentlighed gav kirken sit nuværende udseende. Våbenhusets dørparti blev som nævnt ændret, det samme gjorde døren ind til kirken, syd- og nordsidens vinduer blev harmoniseret til store, spidsbuede åbninger med støbejernsrammer. Bygningens tagstol blev få år senere udskiftet sammen med langhusets gesimser 1834.

Gulve. I langhuset ligger der gulbrune og sorte klinker. Et trin hæver det østligste fag over resten af kirkerummet. I våbenhuset ligger der gule klinker, mens tårnrummets gulv er dækket af gule og røde teglsten samt et parti med beton. Den ældste efterretning om kirkens $\uparrow$ gulve stammer fra 1665, da der indkøbtes teglsten til 'altergulvet'.³³ 1883 besluttedes det at lægge et $\uparrow$ trægulv i koret, mens kirkens gulv blev fornyet med fliser 1890.³⁴

Fig. 10. Tårnrummet med vægnicher (s. 3490). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Tower interior with wall niches.*

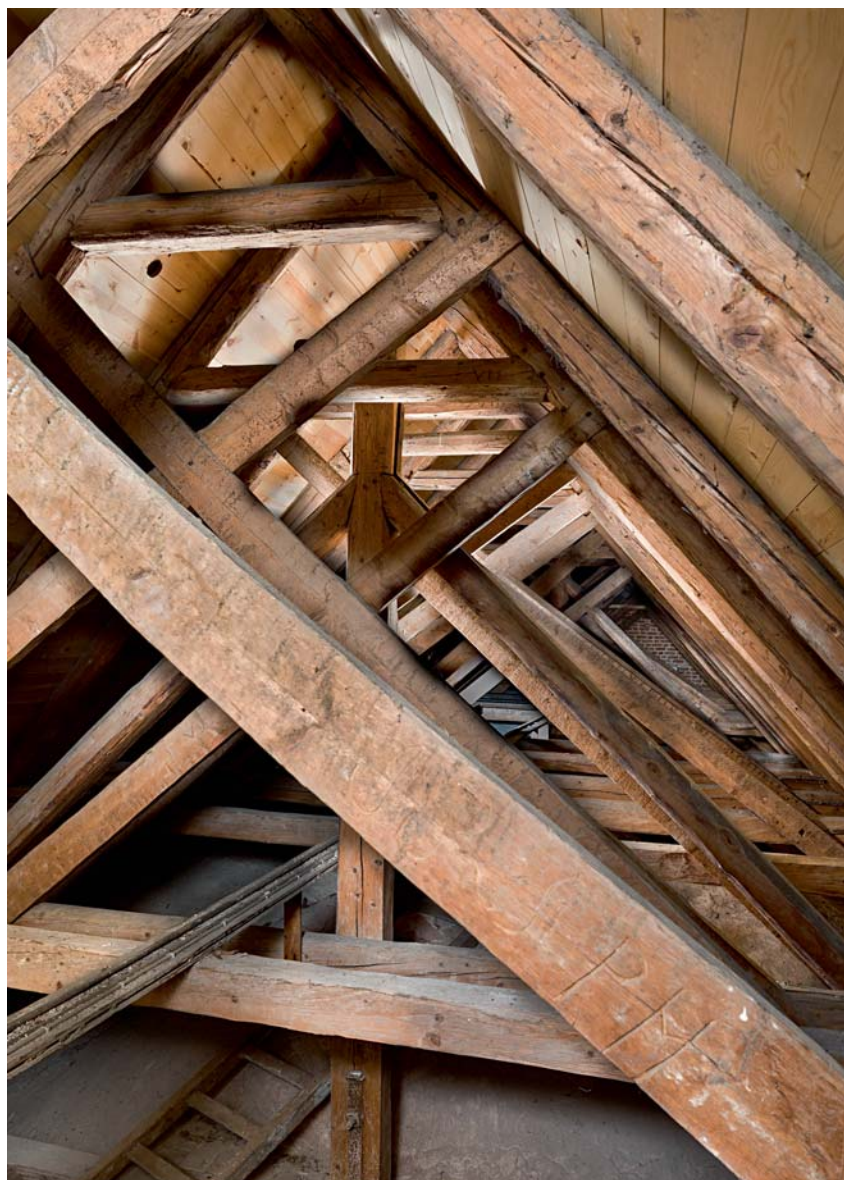

Fig. 11. Langhusets tagværk, formentlig opsat 1834 (s. 3492). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Roofing of nave, presumably set up 1834.*

Tagværker. Langhusets tagværk er helt fornyet i fyrretræ 1834.²¹ Tårnets tagstol er ligeledes stort set udskiftet i fyr, dog synes dette at være sket noget tidligere end i langhuset. Våbenhuset har bevaret sine fem senmiddelalderlige spær.³⁵

Dendrokronologiske undersøgelser. Der er 2015 udtaget boreprover af egetømmeret i våbenhuset.³⁶ Undersøgelsen viste, at spærenes træ stammer henholdsvis fra tiden o. 1448 og o. 1484.

Førstnævnte to spær er sandsynligvis genanvendt tømmer, mens de to sidste formentlig er opsat ved våbenhusets opførelse.

Tagbeklædning. Kirken er tækket med røde vingetegl og har haft tage af teglsten i hvert fald siden 1590, da biskop Jacob Madsen beskrev hele bygningen som tækket med sten.²¹ De seneste udbedringer af tagene skete 1982 på tårnet og 2005 på langhuset.¹⁸

Fig. 12. Kirkens nordvesthjørne. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – North west corner of the church.

Opvarmningen sker ved fjernvarme. Kirken var opvarmet 1879 (jf. fig. 44–45), idet der da blev indkøbt en ny rist til kirkens $\ddagger$ kakkelovn.¹⁷ 1930 blev kakkelovnen erstattet af en $\ddagger$ kalorifer,¹⁸ der var anbragt i en fyrcælder under tårnrummet. Den fungerede frem til 1960, hvor den da blev erstattet af et $\ddagger$ oliefy,¹⁸ som var i brug indtil kirken overgik til fjernvarme.

Elektricitet var indlagt inden 1928, da man planlagde en renovering af kirkerummet.¹⁸

Kirken står hvidkalket ude og inde med sortmalet sokkelparti. Våbenhusets bjælkeloft er malet med lyst gråt, mens det synlige bjælkelag er i en mørkere tone grå. Langs kirkebygningen, der står på en stejl bakke, er der lagt dels piksten dels perlegrus.

Fig. 13. Kalkmaleri, o. 1500-25, i langhusets 1. fag (s. 3494). Dommedagsfremstilling. Tegnet af J. Magnus-Petersen 1886. – Wall painting, c. 1500-25, in first bay of nave. Judgement Day.

†KALKMALERIER

En gotisk udsmykning fra o. 1500-25 i langhusets østligste hvælv blev fremdraget 1886 af J. Magnus-Petersen og atter overkalket (fig. 13).¹⁸ Billedet kendes kun gennem en akvarel udført efter afdækningen. Det drejer sig navnlig om en *Dommedagsfremstilling* i østkappen. Kristus med korsglorie sad dømmende på regnbuen med hævede hænder, hvorfra blodet strømmede. Han var iført åbentstående kappe og et stort, posende lændeklæde. Fra Kristi hoved udgik Nådens Lilje og Dommens Sværd. Mod nord knælede den kjoleklædte Jomfru Maria med blottet bryst og hænderne hævet bønfoldende, mens Johannes Døberen, svøbt i kameluldsklæde, lå på knæ som pendant i bøn mod syd. Både Marias og Johannes' glorier var pyntet med små bueslag langs yderkanten. Over Kristi skuldre svævede to engle, der kaldte de døde op af deres grave. Én blæste i horn (i syd), den anden i basun. For fødderne af Kristus, under regnbuen, hørte de døde englenes

kald og steg gestikulerende og anrørende op fra jorden. Længst mod nord modtog Skt. Peter de frelste sjæle med nøglen i hånden. Blandt de frelste sås i forgrunden en jomfru med udslået hår og en biskop, mens Himmelborgen hævede sig bag de salige med en atypisk bylignende arkitektur. Yderst mod syd blev de fordømte drevet ned i det rygende helvedesgab af grimasserende djævle. Dommedagsscenen udspillede sig på en baggrund med stjerner.

I hvælvets *nordkappe* blev der opdaget en pyntet, tofarvet løvranke med fligede blade, der løb sammen i en vulst og mundede ud i en buket af løv og noget, der ligner et kornaks (fig. 46).

Akvarellen bærer tydeligt præg af Magnus-Petersens hånd, hvorfor udsmykningens detaljer og farveholdninger ikke kan bestemmes nøjagtigt længere. Den udbyggede dommedagsscene synes dog at kunne henlægges til middelalderens sidste del og dateres o. 1500-25, idet kompositionens overordnede træk genfindes i en lang række af tidens kalkmalede udsmykninger.³⁷

INVENTAR

Oversigt. Af middelalderligt inventar er kun bevaret den romanske døbefont. Stolestaderne går tilbage til 1600-tallet, men har fornyede ryglæn og sæder. Fra samme tidsrum må alterstagerne stamme, de kan dog ikke være anskaffet tidligere end 1590; dåbsfadet bærer årstallet 1602. Alterkalken stammer fra et sæt udført 1665, hvis disk nu mangler. Et maleri af Jakobs rejse til Egypten stammer muligvis også fra 1600-tallet, men er først skænket til kirken 1821 af løjtnant Høyer.

De to klokker er støbt 1701 og 1702 af Conrad Kleimann fra Lübeck. Fra 1800-tallet stammer F. L. Storchs altermaleri af Kristus i Getsemane Have fra 1831, prædikestolen fra o. 1897-98 samt en del alterudstyr (bl.a. skummeske, oblatøske og alterkande). Af nyere inventar skal fremhæves Vagn Rud-Petersens

alterbord fra 1952, hvorpå står sammes altertavle fra 1945 med samtidigt maleri af sønnen, Rudolf Rud-Petersen.

Farvesætning og restaureringer. Stolestaderne fremstår med staffering fra 1966 i blå toner, der sammen med prædikestolens rødlige, brune og sorte toner danner kontrast til det nyere inventars blanke eg.¹⁸

1816 istandsattes kirken, og den ældre ÷altertavle kasseredes til fordel for malet ÷alterudsmykning, ligesom en ÷prædikestol fra 1686 må være kasseret på dette tidspunkt. Alterudsmykningen erstattedes atter 1831, da man købte Storchs altermaleri (s. 3496). Inventarets ældre farvesætning kendes først fra dette tidspunkt, hvor prædikestolen angivelig havde samme orange-røde og sortbrune staffering som nu, mens altertavlen stod i olivengrøn og rød bemaling. Stolestaderne stod indtil 1966 i rødt.

Fig. 14. Alterpartiet med Vagn Rud-Petersens alterbord (1952) og altertavle (1945) med Rudolf Rud-Petersens altermaleri 'Skærtorsdag' (s. 3496). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Altar section with Vagn Rud-Petersen's Communion table (1952) and altarpiece (1945) with Rudolf Rud-Petersen's altar painting 'Maundy Thursday'.

Alterbordet (fig. 14) er en rammekonstruktion af eg fra 1952, 222,5×78,6 cm, 103,5 cm højt; tegnet af arkitekt Vagn Rud-Petersen. Forsiden har tre højrektangulære fyldinger, hvoraf der i den midterste i fordybet relief er skåret et Kristusmonogram, flankeret af alfa og omega; kortsiderne har en enkelt, glat fylding. *Alterbordspladen* er af brunlig ølandssten. Bordet står i blankt træ med forgyldt dekoration af midterpartiet. Det erstattede et ældre †*alterbord*, fra 1831-32,²¹ af fyr, som 1883 blev flyttet 14 tommer (dvs. 35 cm) frem i koret, så der blev plads til en præstestol bag ved.¹⁸

Et 'meget gammelt' †*alterklæde* af rød blomstret lærred er nævnt 1721.¹⁰

Altertavlen (fig. 14), 1945, af fyr, er tegnet af Vagn Rud-Petersen og udformet som en triptyk; den består af et tværrektangulært storfelt med maleri på et smalt postament med rifling og flankeret af bevægelige sidevinger med glatte uudsmykkede bagsider. Sidstnævnte omfatter hver et enkelt profilindrammet fyldingsfelt, hvori der er anført skriftsteder (Joh. 15,9-10), i fordybede versaler. Tavlen fremstår i blankt træ med forgyldte profiler og indskrift.

Det samtidige *altermaleri* med titlen 'Skærtorsdag' er udført af Rudolf Rud-Petersen i olie på træ. I billedets centrum står Jesus foran det dækkede bord. Ved hans side står en apostel, mens de øvrige ti står og sidder om bordet. Jesus, der er vist med glorie, er iklædt rød kjortel samt blå kappe, han retter sin gestikulerende højre hånd direkte mod beskueren, mens hans blikretning leder mod den stående apostel, der har kort bølget hår og er iklædt grønne og brune klæder. Han har hænderne samlet foran brystet og betragter Jesus med en eftertænksom mine. Alle billedets 12 figurer er skildret med individuelle træk og har moderne frisurer og skæg; de kan derfor ikke identificeres ud fra deres klassiske ikonografi. Deres antal fortæller imidlertid, at scenen ligger efter, at Judas forlod påskemåltidet, hvorfor det er sandsynligt, at scenen, trods den atypiske fremstilling af apostlen uden skæg og flenskaldet isse, tager udgangspunkt i Peters fornægtelse (Joh. 13, 36-38), hvis betydning derved perspektiveres af citatet fra Kærlighedsbuddet på alterfløjene.

(†)*Altertavle*, 1831-32, udført i nygotisk stil med storfelt flankeret af glatte søjler, stillet på et postament og kronet af en korsprydet trekantgavl med krabbeblade på de skrå sider. Altertavlen fremstår i olivengrønt og rødt, på postamentet er med guldfaktur anført: »Fader! Skee ikke min, men din Vilie!« (Luk 22,42). I storfeltet sad F. L. Storchs *altermaleri* (fig. 15) fra 1831, forestillende Bønnen i Getsemane Have, olie på lærred, 174×121 cm.³⁸ Jesus, der knæler på jorden iklædt rød kjortel og grøn kappe, konfronterer beskueren frontalt. Hans ansigtsudtryk er roligt, men koncentreret, blikket let opadvendt og hænderne presset mod brystet. Baggrundens venstre side fyldes af palmer, mens den højre side åbner sig op til et kig mod en måneoplyst nattehimmel over et klippelandskab.

Maleriet indtager en interessant plads i Storchs produktion. Ønsket om at anskaffe en altertavle fremkom 1828, og forstanderskabet ved Katedralskolen valgte herefter at bestille maleriet hos en af skolens tidligere elever, F. L. Storch, der netop på det tidspunkt havde markeret sig som historiemaler.³⁹ Denne særlige omstændighed forklarer utvivlsomt, hvorfor maleriet falder helt uden for Storchs øvrige produktion af altermalerier, der alle er udført efter 1850. Maleriet stod færdigt 1831 og blev vist på Charlottenborgudstillingen samme år,⁴⁰ mens der foregik forhandlinger om rammens udformning.²¹

Også inden for 1800-tallets altermaleri er billedet bemærkelsesværdigt. At Jesus er fremstillet i stor størrelse er karakteristisk for 1820'ernes skildring af emnet og kendes ikke mindst fra C. W. Eckersbergs altermaleri til Vor Frue Kirke i Svendborg (DK Svendborg, 327). Derimod er den strengt frontale skildring af Jesus i billedets umiddelbare forgrund et ikonografisk nybrud, der først ses igen tre årtier senere i Anton Dorphs altermaleri til Skt. Jørgensbjerg Kirke 1863 (DK Kbh.Amt, 106). Med denne løsning foregriber Storchs maleri således den tendens i retning mod at konfrontere og engagere kirkegængererne mere umiddelbart og følelsesladet i alterbilledet, der prægede det sene 1800-tal.⁴¹ Pudsigt nok ønskedes altertavlen allerede fornyet 1895 og igen, »vel ikke uden Grund«, i 1904.²¹

Fig. 15. Det forhenværende altermaleri af Kristus i Getsemane Have malet af F. L. Storch, 1831-32 (s. 3496). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *The former altar painting of the Agony in the Garden painted by F. L. Storch, 1831-32.*

Altertavlens rammeværk opbevares på våbenhusets loft, mens maleriet, indsat i en bred profilramme, er ophængt i ligkapellet.

†*Altertavle*, nævnt 1590,²¹ en senmiddelalderlig skabsaltertavle med en udskåren Golgatascene i midtskabet og på fløjene Bebudelsen, Kongernes Tilbedelse, Omskæringen og Himmelfarten. Ved synsforretningen i forbindelse med kirkens indlemmelse i ryttergodset konstateredes det, at

nogle 'lægter' var løse og skulle fæstnes af snedkeren.¹⁰ Altertavlen er senest omtalt i forbindelse med en brandtaksation 1803 og blev fjernet under hovedstandsættelsen 1816.⁴²

†*Alterudsmykning*. 1816 betales stiftsbygningskonduktør Johan Hanck for en dekoration over alterbordet som erstatning for en egentlig altertavle.⁴³ Der er sandsynligvis tale om det malede krucifiks på østvæggen, der er omtalt 1830.⁴⁴

Fig. 16. Altersølv, 1856, udført af N. C. Clausen (s. 3498). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Altar plate, 1856, by N. C. Clausen.*

To †*sidealtre* ved korhvælvets vestre murpiller var endnu bevaret 1590, da biskop Jacob Madsen krævede de to 'altre' fjernet.²¹

Fig. 17. Oblatøske og alterkande udført af F.W. Olsen 1893 samt skummeske, o. 1880 (s. 3499). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Wafel box and altar jug by F.W. Olsen 1893 and skimmer, c. 1880.*

Altersølvet (fig. 16) er udført 1856 af N. C. Clausen, Odense (jf. den tilhørende disk), formentlig ved omsmelning af det ældre sæt (†altersølv nr. 2)). *Kalken*, 23,7 cm høj, har kuplet fod, rigt smykket af ciseleret ornamentik, der danner to felter med indskrifter hhv. i versaler »MIB/STD/ 1665« (årstal i kursiv) og kursiv: »Odense Cathedralskole/ 1856«. Foden er drevet stejlt op mod skaftet, der har midtknop med samme ciselerede ornamentik som foden, mens det fornyede bæger er glat. *Kalken* blev repareret 1890 og 1908.¹⁷ Den glatte *disk*, fra 1851,²¹ er udført af N. C. Clausen ved omsmelning af †disk nr. 2 (jf. †altersølv ndf.). Den er 16,5 cm i tværmål og stemplet under bunden med mesterstempel og bymærke (*Bøje II*, 4277 og 4049/50).

†*Altersølv*. 1) Nævnt 1590 som forgyldt.²¹ 2) 1665.⁴⁵ *Kalken* var skænket af sognepræst, magister Jacob Bircherod og hustru Sille Thomasdatter (Riisbrich), hvis initialer, »M.I.B: S.T.D:«, og årstallet 1665 var indgraveret på foden. *Disk* blev skænket 1665 af Christoffer Pedersen Balslev og hustru Karen Thomasdatter, hvis initialer,

»C.P.B. K.T.D.«, og årstallet 1665 var indgrave-ret i den.⁴⁶ Sættet blev omsmeltet til kirkens nu-værende altersølv, som antydnet af indskriften på dette sæts kalk (jf. ovf.).²¹ 3) Nævnt 1721, af tin.¹⁰

Oblatæske (jf. fig. 17), 1893, udført af Frederik Wilhelm Olsen (jf. alterkande).⁴⁷ Den ovale æske måler 7×9 cm og er 3,5 cm høj. Det svagt hvælvede låg er smykket af en cisereret bladbort langs kanten og i midten kursivindskriften: »Aasum Kirke/ 1893«. På æskens ene side ses mesterstempel (*Bøje* nr. 4323), Københavns bymærke for 1893 og Simon Groths gardejnsmærke. En *†oblatæske* af træ er nævnt 1721,¹⁰ mens en blik-æske er nævnt 1861.²¹

†Sygesæt. 1) 1711/21,⁴⁸ skænket af professor Elias Naur og hustru Pernille Mule. Efter kirkens overdragelse til ryttergodset 1721 var sygesættet i giverens varetægt.¹⁰ 2) Nævnt 1721, af tin med tilhørende tinflaske og en oblatæske af træ.¹⁰

Alterkande (jf. fig. 17), 1893, udført af Frederik Wilhelm Olsen (jf. oblatæske). Kanden, der er 26,5 cm høj, har kuplet fod og højt korpus, hvis ene side prydes af et indgraveret kors i stråleglorie og omgivet af vinranker; på korpus' modsatte side er med kursiv indgraveret: »Aasum Kirke/ 1893«; svungen hank og låg afsluttet af et kors. Under bunden ses stempler, svarende til oblatæskens.

Fig. 18. Alterstager, o. 1600 (s. 3499). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Altar candlesticks, c. 1600.*

Fig. 19. Dåbsfad, 1602 (s. 3501). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Baptismal dish, 1602.*

Ske, (jf. fig. 17) o. 1890, udført af Rasmus Albert Christoffersen, Odense. Den 13,5 cm lange ske har skaft med dråbeformet afslutning smykket af en palmette, mens laffet har et hulkors. På undersiden af skaftet er et mesterstempel (*Bøje* II, 4310) og lødighedsmærke. En tilsvarende ske findes i Seden Kirke (s. 3469).

Alterstager. 1) (Fig. 18), o. 1600,⁴⁹ 38 cm høje, med profileret fod hvilende på tre ben, hvoraf de to er formet som løvefodder. Skaftet er cylindrisk med midtled; lyseskålen spejler fodens form. Et af benene blev repareret 1664.³¹ 2) (Jf. fig. 28), Moderne, af sortmalet jern med fladbundede lyseskåle på en lav fod (jf. også s. 3469).

†Kandelabre, nævnt 1590, af træ og stillet på hver side af alteret; de blev benyttet i stedet for egentlige alterstager.²¹

Syvstage, o. 1900, en 50 cm høj 'Titusstage', med ottekantet fod, der aftrapper i tre etager. Fodens sider er smykket af ranker.

†Christian IV's Bibel, 1633, skænket af skuespillerinden Dagmar Wildenbrück (1861–1948), København. Bogen havde tidligere tilhørt Rønninge Kirke.¹⁸

†Monstransskab, senmiddelalderligt, udformet med et 'dristigt udarbejdet spir', dvs. med en tårnlignende overdel på en høj fod.⁵⁰ Skabet er nævnt

Fig. 20-23. Døbefontens relieffer (s. 3500). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Reliefs on font.*

1590 af biskop Jacob Madsen som opstillet nord for højalteret; d.å. henstillede han til, at overdelen fjernedes, samt at skabet blev flyttet lidt længere væk fra alterbordet.²¹ Formentlig identisk med det rødmaledede skab, hvori de hellige kar 1721 opbevarede.¹⁰ 1811 stod det i skibets vestende.⁵¹ Et tilsvarende skab skal endnu i 1700-tallet have stået i Agedrup Kirke.⁵²

Messehagel, af Jette Nevers, o. 1993, af uld. Hvid med en lodret grøn bane, flankeret af smalle blå striber. På ryggen skærer ni vandrette guldlinjer bjælken.

†*Messehagler*, nævnt 1590, af smukt blåt fløj med 'en stor damask hagel på', hvormed der vel menes et kors.²¹ 1721 ejede kirken en rød fløjshagel med kors og galoner, vel af guld.¹⁰ En tilsvarende hagel blev anskaffet 1859.²¹

Jette Nevers *altertæppe* fra 1993 har titlen »Strømninger« og er fladvævet af uld i et geometrisk mønster af grønne og grå bjælker.¹⁸

Den halvcirkulære *alterskranke* (jf. fig. 28), fra 1960,¹⁸ af eg; den er tegnet af M. Bohn-Jespersen som en spinkel konstruktion med firkantede balustre, smal håndliste og indvendig hylde til særkalke. Fremstår i lys lakering. Skranken står på det murede *knæfald* af gule teglsten. Knæfaldet er polstret af hynder betrukket med lysebrunt læder. Den erstattede en hesteskoformet †*alterskranke* fra 1800-tallets anden halvdel med knæfald betrukket med rødt fløj.¹⁸

Døbefont (fig. 20-25), romansk, af granit, 85 cm høj, kummens tværmål 70 cm (Mackeprang, *Døbefonte*, 137-39). Den stejle fod er formet som en omvendt terningkapitel, hvis sider prydes af arkader. Kummen har omtrent rette sider, der er inddelt af lodrette tovstave i felter med firbladsrosetter, løver med svungne haler, der afsluttes af palmetter og menneskehoveder.

Mackeprang inkluderer fonten i den såkaldte 'Løvegruppe', der også omfatter fontene i Agedrup, Revninge, Kullerup og Refsvindinge (samt gravsten i de nærliggende kirker, Kølstrup og Rynkeby). Han tilskriver disse arbejder en lokal stenhugger, kaldet 'Bjergemesteren' efter det herred, hvori hans værker fortrinsvis findes. Mesteren blev karakteriseret som »en ikke synderlig fremmelig Elev« af en jysk stenhugger, der på Horsens-

egnen har udført flere fonte med tilsvarende brug af bladkranse, løver og dyr, adskilt af ornamentale bæltter. Fonten stod 1590 i kirkens vestende. Samme år krævede biskop Jacob Madsen den imidlertid flyttet frem til skibets nordøstlige hjørne.²¹ 1882 stod den med en bemaling, der ønskedes afrenset.³² 1861 stod den bag et *fontegitter* af træ.²¹

†*Fontelåg*, nævnt 1721, af bemalet træ.¹⁰

Dåbsfad (fig. 19), skænket 1602. Det måler 39,5 cm i tværmål. Bunden er som fanen smykket med ciselerede, koncentriske cirkler; på fanen er endvidere indgraveret et skjold med Jesumogram samt: »SID 1602«, måske initialer for en kvindelig giver.

Dåbskande, o. 1850, af tin, 27 cm høj. Af urneform med svungen hank og låg med knop. Typen er almindeligt forekommende i årtierne omkring 1800-tallets midte (jf. s. 2528, 2708, 2711, 2748, 3144 og 3185). Under bunden stemplet med Odenseliljen. Repareret 1908.¹⁷

Prædikestolen (fig. 26), fra o. 1897-98,⁵³ er af ungrenæssanceform. Kurven omfatter fem fag med profilerede fyldinger over et fremskudt postament med tilsvarende, tværrektangulære fyldinger. Mellem fagene er spinkle, vinkelstillede hjør-

Fig. 24. Den romanske døbefont (s. 3500). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Romanesque font*.

Fig. 25. Døbefonten (s. 3500). Tegning af R. Mejborg 1877, i NM. – *Font*.

nepiller, der adskilles med en vandnæse over de balusterformede nedre søjleled. Under hjørnerne er hængeskjolde. Stolen hviler på en stolpe med udsåret kapitæl. Lydhimlen har otte bøjleadskilte fag, hvorover er udsavede topgavle, som afsluttes af kors. Under himlen er loftet inddelt i fire felter. Stolen fremstår med orangerød bemaling med sortbrune og forgyldte detaljer. Kurvens fag er smykket med de fire evangelistsymboler over tilhørende navne anført med versaler; fra opgangen ses: Mattæus (med henvisning til Matt. 8), Markus, Lukas og Johannes. Opgangen står i grå bemaling med sort håndliste. 1929 betrak sadelmager M. Petersen stolen, dvs. formentlig håndlisten.¹⁷

†*Prædikestole*. 1) 1590 havde kirken en muret prædikestol.²¹ 1666 malede Johan Maler stolen, for hvilket han modtog 8 mk.³¹ 2) 1686, omtalt som udsmykket med billedskærerarbejder⁵⁴ og medindskrift samt årstal: »Tal du det som beqvemmer den sunde Lærdom, holdt Herrens Bud at det kand gaae dig vel. A(nn)o 1686«. ⁴⁴ Den er formentlig identisk med den stol, der 1861 er omtalt som egetræsådret, hvilende på en muret sokkel, og med en tilhørende ottekantet lydhimmel, hvorpå var citeret Luk. 11,28.²¹

Fig. 26. Prædikestol, o. 1897-98 (s. 3501). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Pulpit, c. 1897-98.*

Stolestader (fig. 27), 1600-tallet med fornyede sæder og ryglæn fra 1897-98. Gavlene har arkader, båret af kannelerede pilastre på høje baser og med planteornamentik i sviklerne. Frisen er glat med konkave sider under et tandsnit, og den afsluttende trekantgavl rummer en karvskåret palmette. Stolene står med en staffering udført 1966 i nuancer af lyseblåt med detaljer i hvidt, rødt, gråt og guld.¹⁸ Gennemgribende istandsat 1897-98.⁵⁵ 1928 blev opsat vægpanel, som nu fremstår i grå bemaling.⁵⁶

Fig. 27. Stolegavl, 1600-tallet (s. 3502). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Pew gable, 1600s.*

En fortegnelse fra 1728 anfører 15 stole i hver blok, hvoraf den forreste benyttedes som *brudestol*.⁵⁷ Indtil 1966 havde stolene fortsat låger.¹⁸

†*Stolestader*. 1) Nævnt 1590 som værende i dårlig stand.²¹ 2) 1861 er nævnt to stoleblokke af 17 lukkede stole, af fyr, med 'smukke gavle forsynet med udskårne arkitektoniske prydelser og en passende frontispice, ryglæn med fyldinger'.²¹ Stolene stod som det øvrige i egetræsådring.

Præstestole. 1) O. 1880, med drejede forben og sæde og ryg polstret med rødt fløjl. 2) O. 1946, af eg med rødbrunt polstret sæde og ryg, fra Rud. Rasmussens Snedkerier, København.

†*Skrifte- og degnestole*, o. 1712,⁵⁸ af fyr, opstillet på hver side af alterbordet. 1877 ønskedes et vægpanel på den nordre side af præstens stol forhøjet 1877; stolene, der 1861 stod med egetræsådring,²¹ blev fjernet 1883.³²

Fig. 28. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Interior looking east

Dørfloje, udvendige, o. 1875, en dobbeltfløj i nygotisk stil. Hver fløj har tre fyldinger, en højrektangulær mellem to kvadratiske. På fløjenes ydersider er fyldingerne prydet af profilerede, rosetformede felter (de midterste dog med rette langsider), mens fyldingsfelterne indvendig er glatte. Samtidigt dørgreb af messing. Fløjene fremstår i lysegrå bemaling med blå, røde og hvide profiler. I våbenhusets kirkedør.

Dørfloje, indvendige, o. 1875, en dobbeltfløj af samme udformning som kirkedørens (jf. ovf.), dog udelukkende med glatte fyldingsfelter og sortmalet kant i fyldingerne.

Pengeblok, o. 1840,⁵⁹ 67 cm høj 18×18 cm. Af fyr, beklædt med jernplader og tre jernbånd; mønjefarvet med sorte beslag. Repareret 1916.¹⁷ Ved indgangsdøren fra våbenhuset.

†*Klingpung*, 1712, skænket af professor Elias Naur, med drejet stang, pung af rødt fløjls og sølvkniplinger samt sølvklokke.¹⁰

Orgel (fig. 29), 1963, af standardtypen 'Hørve', med 10 stemmer, to manualer og pedal, bygget af

Th. Frobenius & Co., Kgs. Lyngby. Disposition: Hovedværk: Rørflojtte 8', Principal 4', Spidsflojtte 2', Mixtur. Positiv: Gedakt 8', Rørflojtte 4', Nasat 2²/₃', Oktav 1'. Pedal: Subbas 16', Gedakt 8'. Kopler: Pos-HV, HV-P, Pos-P. Orgelhus i blank eg. I kirkens vestende.

†*Orgel*, 1904, bygget af A. H. Busch & Sønner, København.⁶⁰

Lysekroner. 1-2) (Jf. fig. 28) o. 1920, med seks svungne arme med pyntespir, hvorpå sidder en lille due, balusterskaft, der foroven afsluttet af en due. 3) O. 1950, 2×8 s-svungne arme med kerubfigur i svinget, balusterskaft med kugle og hængesklop. Ophængt i skibets andet fag. 4) En *ringkroner* fra 2008 med 21 lys hænger i koret.

Tre **ringkroner*, o. 1850, af træ med 19 lys; ringen prydes af en malet frise med bladranke. Opbevares på våbenhusets loft.¹⁸

Lysearme. 1-9) O. 1925,⁶¹ med tre s-svungne arme prydet af rankeværk og afsluttet med rosetter, der bærer cylindriske lyseskåle. Lysearmene er fæstnet til vægbeslag i en midtdelt kugle med

spir, der udgår fra den ovale og akantusprydede vægplade. I skib og tårnrum. 10) O. 1950, med s-svungen arm monteret i et vægbeslag dannet af tre kugler. Opsat ved prædikestolen. 11) To stk. 1900-tallets første halvdel og har buet arm med midtled og spir formet som et cirkelkors med stjerne, konveks, ottekantet lyseskål og facetteret vægbeslag. I våbenhuset.

Malerier. 1) (Fig. 30), fra 1600-tallet(?), skænket 1821 af kaptajn Høyer.⁶² Det usignerede maleri, der måler 72×104,5 cm og er udført i olie på lærred, forestiller Jakobs og Josefs møde på vejen til Egypten. I billedets midte omfavner den gamle Jakob sin søn. Bag dem ses til venstre Jakobs slægt, der følger ham til Egypten, mens Josefs vogn og følge er skildret i højre side. Kompositionen kendes fra 1600-tallets første halvdel, om end maleriet synes lidt yngre end dette og muligvis endda først er udført i det følgende århundrede.⁶³ I det øvre højre hjørne er tilføjet et sort skriftbånd, hvorpå der med hvid skriveskrift står: »1. Mos: Bog 46 C: 29V:/ Jacobs R(ejse) t(il

Ægypten«. På bagsiden er med hvid skriveskrift malet: »Skjænket til Aasum Kirke/ af Capitain Høyer/ Aar 1821«.

Ophængt i skibets andet fag fra øst nær døren til våbenhuset. 1861 hang det på kirkens vestvæg,²¹ mens det frem mod o. 1955 hang over skibets norddør. Efterfølgende blev det lagt på loftet og kort efter overdraget til en lokal beboer som brændeved(!). Maleriet blev dog i stedet anvendt til at tætnede bræddeløftet i dennes udhus med.⁶⁴ O. 1992 returnerede en senere efterkommer maleriet til kirken.

2) (Fig. 31) O. 1912, signeret i nedre højre hjørne af Poul Steffensen; olie på lærred, 45×40. Maleriet viser Jesus og den rige yngling. Under en pergola står Jesus iklædt lyserød kjortel og hvid kappe med en ung mand i blå kjortel, skærf i hvidt og guld samt rød og hvid turban. Jesus rører manden på skulderen, idet han med en talende gestus peger mod en fattig familie i baggrunden, hvoraf den siddende mand holder en krykke. På bagsiden er påklæbet en seddel, der oplyser, at maleriet

Fig. 29. Indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Interior looking west.*

Fig. 30. Maleri fra 1600-tallet(?) forestillende Jakobs og Josefs møde på vejen til Egypten (s. 3504). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Painting from the 1600s(?) showing the meeting of Jacob and Joseph on the way to Egypt.*

er skænket af tømrermester J. P. Hansen, Odense, og ophængt 7. maj 1926. Maleriet er sandsynligvis identisk med det, Ferring Kirke forgæves ønskede at benytte som altermaleri 1912 (jf. *DK Ringkøbing* 1502). Ophængt på korets sydmur.

Salmenummertavler. 1) (Jf. fig. 28), o. 1850, med fem rækker til indskudstal. Indskrifter i sort fraktur, enten »Før Prædiken« og »Efter Prædiken« eller »Daab« og »Nadver« på lysegrå bund. Rækkerne adskilles af profilerede lister i blå og guld. 2) O. 1930, af fyr 58×97 cm, med seks rækker til hængenumre. Indrammet af profilerede lister og topstykke, sort og rødmalet med detaljer i guld. Opbevares på våbenhusloftet.

Fig. 31. Poul Steffensens maleri af Jesus og den rige yngling, o. 1912 (s. 3504). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Poul Steffensen's painting of Jesus and the Rich Young Man, c. 1912*

Fig. 32–33. Klokker, støbt af Conrad Kleimann, Lübeck (s. 3506). 32. Nr. 1, 1701. 33. Nr. 2, 1702. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – Bells, founded by Conrad Kleimann, Lübeck. 32. No. 1, 1701. 33. No. 2, 1702.

Den enkle præsterækketavle fra o. 1946, 149×110 cm, har navne med sorte versaler på lysegrå grund og er indsat i en ramme af lakeret eg. I koret.

Klokker. 1) (Fig. 32), 1701, støbt af Conrad Kleimann, Lübeck, 53 cm i tværmål.¹⁰ Om halsen løber en bred plantebort indrammet af dobbelte lister og derunder om selve legemet en indskrift i reliefversaler »Sit nomen domini benedictvm/ Anno 1701. Conrad Klemann avs Lvbeck me fv(n)dit« (Velsignet være Herrens navn/ Conrad Klemann fra Lübeck støbte mig i året 1701).⁶⁵ Ophængt i en nyere slyngbom i tårnets klokkestokværk. Ringningen blev automatiseret 1960.¹⁸

2) (Fig. 33), 1702, støbt af Conrad Kleimann, Lübeck, tværmål 93 cm.¹⁰ Af samme udformning

som forrige, men med en indskrift i reliefversaler: »Anno 1702 hafver lector oc professor mag. Knvd Landdorff ladet denne klokke omstoebe Gvd til aere oc menigheden til tienniste. Dvm trahor, avdite, voco vos ad gaudia vitæ. Conrad Kleiman me fecit. Lubeck« (Hør når jeg trækkes, jeg kalder jer til livets glæder. Conrad Kleimann fremstillede mig. Lübeck).⁷⁹ Ophængt i slyngbom i tårnets klokkestokværk. Ringningen blev automatiseret 1960.¹⁸

†*Klokker.* 1), nævnt 1590.²¹ Klokken blev 1700 transporteret til Ærø, hvor den blev omstøbt af Conrad Kleimann (jf. nr. 1).¹⁰ 2) Nævnt 1702, hvor 'den største klokke' blev transporteret til Lübeck og omstøbt (jf. nr. 2).¹⁰

GRAVMINDER

Kirken rummer foruden en romansk gravsten, der er indmuret i korets østgavl, tre liggester fra tiden o. 1700, fragmenter af to gravrammer fra formentlig samme århundrede og to mindekranse fra tiden o. 1900.

Gravsten. 1) (Fig. 34), romansk, af rødlig granit, 96×43 cm, med processionskors hugget i relief; der synes at være hugget en smule af langs stensens nedre kant. Indsat i korets østgavl.

2) (Fig. 35), o. 1679, over møller Thomas Hansen, †15 juni 1679 »udi hans alders 32 aar«.

Fig. 34. Gravsten nr. 1, romansk. I korets østmur (s. 3507). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Tombstone no. 1, Romanesque, in the east wall of the chancel.*

Fig. 35. Gravsten nr. 2, o. 1679, over møller Thomas Hansen (s. 3507). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Tombstone no. 2, c. 1679, of the miller Thomas Hansen.*

Rødlig kalksten, 25×49 cm, det nedre højre hjørne er brækket af og rekonstrueret i cement; indskrift med versaler. I våbenhuset.

3) (Fig. 36), o. 1694, over ærlig og velagtet mand Simen Hansøn (Simon Hansen), kirkevæрге i 32 år, f. i Anderup, †1694 »i hans alders 88 aar«, med sine to hustruer, Anne Hansda(t)er, †16□ og Maren Rasmvsdat(t)er, †1694.

Grå kalksten, 43,5×51 cm, med indskrift i fordybte versaler. I våbenhuset.

4) (Fig. 37), o. 1710, over Helvig Beate Kruse Lunge, †1710, seks år gammel.

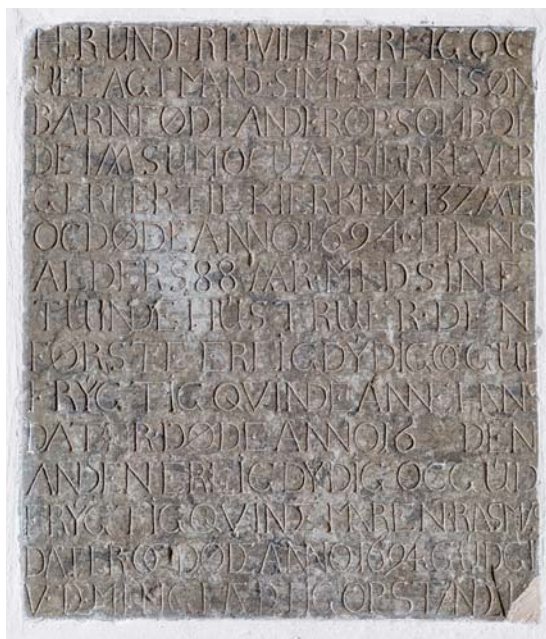

Fig. 36. Gravsten nr. 3, o. 1679, over tidligere kirkeværge Simon Hansen (s. 3507). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Tombstone no. 3, c. 1679, of the former churchwarden Simon Hansen.*

Rødt kalksten, 100×73 cm, med centralt skriftfelt kronet af et cirkulært topstykke i hvis felt personalia er anført i kursiv. Feltet støttes af to akanthusblade og imellem dem et timeglas og et kranium med krydsede knogler. Det centrale skriftfelt rummer følgende strofe anført i fordybede versaler:

Hør vandrings mand et ord, før du saa hastig uiler
Stat lit oc denk dig om, hvem her hvis legom hviler
Her finder du dend sted, hvor fromhed blef nedlagt

Som boede i et barn, til dødens mørke nat

Her liger et Guds barn, som aldrig loed sig drage
Fra Gud hans oord oc buud, men ret var Arons mage

Hvor fore hindes nafn, det bør til minde staa

Indtrøgt i alis sind, for hun her lefde saa

Gak fort du vandringsmand, tal den dødis ære
Oc denk hun er ei død, om skønt hun hviler here

Her blef dens legem lagt, oc dødelige krop

Dens engelværdig siel, til gud blef tagen op:

A^o 1710

Indmuret i våbenhusets østvæg.

Gravrammer. 1) 1700-tallet, over ukendt. Brudstykke af en gravramme med karvskåren versal-

lindskrift, »(h)er (h)uiler«, måler 58×11, 7 cm dyb, med profileret kant og udskåret med tap til sammenføjning; opbevares på våbenhusets loft. 2) 1700-tallet(?), over ukendt, af eg, 113,5×87 cm, med bladede og tappede samlinger. Opbevares på våbenhusets loft.

Mindekranse. 1) O. 1900, to egegrene bundet med en sløjfe, hvorpå med kursiv er indgraveret »Til lærer P. G. Andersens Minde« og »Fra gamle Elever«. Opsat vestligst på skibets sydmur. 2) O. 1903, to egeblade bundet med en sløjfe, hvorpå med kursiv er indgraveret »Lærer og Kirkesanger i Aasum 1884-1903«, på et skjold hen over knuden »Niels Mikkelsen/ Kolstrup«. Opsat vestligst på skibets sydvæg.

Kirkegårdsmonumenter. 1) O. 1840, over sognefoged, lægdsmand og selvejergårdmand Lars Knudsen, *3. febr. 1781 i Biskorup, †7. okt. 1840 i Åsum.

Støbejern, 155 cm høj. Et spidsbuet epitafium (jf. Faye, *Støbejernskors*, nr. 22), himmelport med

Fig. 37. Gravsten nr. 4, o. 1710, over Helvig Beate Kruse Junge (s. 3507). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Tombstone no. 4, c. 1710, of Helvig Beate Kruse Junge.*

konsolbåren hvælv stillet på en underdel formet som to spidsbuede hvælv med konsoller. Alle tre hvælv har i toppen et firpafelt, hvor der på selve himmelporten er en sommerfugl i relief som symbol på sjælen. Personalia er anført på himmelporten med fraktur (navn i versaler) og indledes af mindeord. Under personalia er en profileret oval indeholdende et forsænket firpas med et relief af et håndtryk. På underdelen er med fraktur anført følgende:

Himlen med en venlig Stemme
Vinked Dig i Gravens favn
Manges Tarv Du saaes at fremme
Evig mindes skal Dit Navn.

Monumentet, der i form svarer omtrent til nr. 2, og sandsynligvis ligeledes er udført af M. P. Allerup, er opstillet på kirkegårdens østligste del.

2) (Fig. 38) o. 1846, over Else Marie Andersdatter, *28. juli 1806, †4. jan. 1846.

Støbejern, 172 cm høj. Epitafium af samme udformning som nr. 1, blot krones det af et kors og ovalen er erstattet af en spidsende rombe, der er integreret i underdelens hvælv. I sidstnævntes felter ses desuden symboler for Tro, Håb og Kærlighed (jf. Faye, *Støbejernskors*, nr. 23).

Personalia i reliefversaler, og på underdelen verset:

Livets Vee'r du maatte stride
Bradt du sank i graven ned,
Med den spæde ved din side
Nu du sover sødt i fred!
Men i hjemmet jordisk kjære
Føle dybt det tunge savn
Ak! De sørge, længes, græde,
Søge vante moders favn!
Dog vi standse bør al klage
Og vi stille bør vor graad,
Thi Gud tæller alles dage
I hans bud er viisdoms raad!

Nederst på basens ramme er støberens navn anført: »M. P. Allerup«. Opstillet på kirkens nordside ved hjørnet mellem tårnet og våbenhuset.

Fig. 38. Kirkegårdsmonument, o. 1846, over Else Marie Andersdatter (s. 3509). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Churchyard monument, c. 1846, to Else Marie Andersdatter.*

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Odense Amt i almindelighed henvises til s. 52-54 og forkortelser vedr. Odense Amt s. 56-59.

Arkivalier. LAFyn. *Fyns bispearkiv:* Synsforretninger over kirker og præstegårde 1872-81, 1882-98 (*Bispeark.* Synsforretn. over kirker og præstegårde). *Odense amtsprovstiarkiv:* Korrespondance 1812-15, 1832-33, 1840 (*Amtsprovstiark.* Korresp.). *Provstiarkivet:* Åsum herreds provsti. Diverse sager 1722-1818 (*Provstiark.* Div. sager). *Pastoratsarkivet:* Kirkesyn 1803-14 (LAFyn. *Pastoratsark.* Kirkesyn); Kirkevæргеprotokol 1818-1946 (*Pastoratsark.* Kirkevæргеprot.). *Rytterdistriktsarkivet:* Kirkesessionen. Div. sager 1643-1764 (*Rytterdistriktsark.* Div. sager).

RA. *Rentekammeret. Reviderede regnskaber. Kirkeregnskaber*: Regnskaber for Fyn 1662-1837. Odense Provsti, Åsum og Skovby Hrd. 1664-71 (*Rtk. Rev. Rgsk. Kirkegsk.* Rgsk. for Fyn. Odense Provsti).

Kirkens arkiv. Synsprotokol 1861-2003 (Kirkens Arkiv. *Synsprot.*).

Tegninger og opmålinger. NM. R. Mejborg, 1877 (døbefont). Vilh. Petersen(?), o. 1879 (Plan og forslag til opvarmning, afl. fra Lehn Petersens Tegnestue). J. Magnus-Petersen, 1886 (†kalkmalerier).

Litteratur. Orla Hylleberg Eriksen, *Dendrokronologisk undersøgelse af boreprøver fra Åsum Kirke, Odense Amt*, NNU rapport nr. 29, Nationalmuseet 2015 (Hylleberg Eriksen 2015).

Svend Frederiksen, *Aasum. Træk af sognets historie*, udgivet af Historisk Samfund for Fyn, 1968.

Historisk indledning ved David Burmeister og Martin Wangsgaard Jürgensen, kirkens omgivelser ved David Burmeister, bygningsbeskrivelse og kalkmalerier ved Martin Wangsgaard Jürgensen, inventar og gravminder ved David Burmeister, heraf dog orgler ved Ole Beuchert Olesen. Oversættelser ved Peter Zeeberg (latin) og James Manley (engelsk). Korrektur ved Anne Froyin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet april 2016.

¹ SRD I, 333.

² *DiplDan* 2, XII, nr. 179 (29. sept. 1339).

³ *DiplDan* 2, XII, nr. 135 (16. jan. 1339); *DiplDan* 3, VIII, nr. 279 (24. febr. 1369). *Repert.* 1, II, nr. 2864 (udateret); SRD I, 313; *Repert.* 1, II, nr. 3034 (7. juli 1374); *DiplDan* 3, IX, nr. 384 (7. juli 1374).

⁴ *Repert.* 1, II, nr. 2604 (21. sept. 1360); *DiplDan.* 1357-60, nr. 367 (21. sept. 1360); se s. 84 note 30; jf. også den udaterede skrivelse, *ÆldDaArkReg* V,1 265-66.

Fig. 39. Genanvendte romanske sokkelsten under det senmiddelalderlige langhus (s. 3485). Foto Arnold Mikkelson 2015. – *Re-used Romanesque foundation stone under the Late Medieval nave.*

Fig. 40. Biskop Jacob Madsens skitse af kirken, 1590. Foto Mogens Vedsø 2012. – *Bishop Jacob Madsen's sketch of the church, 1590.*

⁵ SRD, I, 316; *DiplDan* 4, IV, nr. 592 (28-30. juni og 6. juli 1392); »Biskop Svens Seigl af Børlum. 1376«, *DaMag* I, 1, 1745, 262.

⁶ SRD, I, 313-14, 326 og 333; Henry Petersen, »Gudme Kirke i Fyen og dens Malerier fra 1488«, *KirkehistSaml* III, 2, 1878-80, 592.

⁷ LAFyn. *Bispeark.* Åsum herreds breve, samt *ÆldDaArkReg* V,1, 189-90. I kilden omtales klosterkirken under sit daværende navn, 'Skt. Albani', hvilket skyldes, at †Skt. Albani Kirkes sogn 1539 var lagt til klosterkirken (jf. s. 1769). 1590 anfører biskop Jacob Madsen, at patronatsretten lå til Skt. Knuds Kloster, jf. Jens Rasmussen og Anne Riising, *Biskop Jacob Madsens visitatsbog 1588-1604*, Odense 1995, 83-84.

⁸ Kirkens Arkiv. *Synsprot.*, jf. *KancBrevb* 18. febr. 1621.

⁹ *HofmFund*, V, 1760, 65, 156; se også Anne Riising et al. *Odense Katedralskoles Historie 1283-1983*, Odense 1984, 54-55, 82.

¹⁰ *Kronens Skøder* II, 239.

¹¹ RA. *Rev. Rgsk. Kirkegsk.* Regnskaber for Fyn 1662-1837. Fynske regiments- og rytterdistrikts regnskaber 1700-28.

¹² RA. *Rev. Rgsk. Kirkegsk.* Regnskaber for Fyn 1662-1837. Fynske regiments- og rytterdistrikts regnskaber 1700-28 samt RA. *Rev. Rgsk. Kirkegsk.* Regnskaber for Fyn 1662-1837. Fynske regiments- og rytterdistrikts regnskaber. Åsum Hrd. og Kirke 1721-35.

¹³ De yngste rytterdistriktsregnskaber over kirken stammer fra 1735, jf. RA. *Rev. Rgsk. Kirkegsk.* Regnskaber for Fyn 1662-1837. Fynske Regiment- og Rytterdistrikt. Åsum Hrd. og Kirke 1721 m. m. At kirken 1739 atter var tillagt gymnasiets professor fremgår af *Kronens Skøder* V, 138.

¹⁴ *Kronens Skøder V*, 138.

¹⁵ LAFyn. *Provstiark.* Div. sager. En nøjere udredning af kirkens jorder efter udskiftningen 1792 kan findes i *Frederiksen 1968*, 57.

¹⁶ Svend Frederiksen, »Fra det gamle Aasum«, *FyHjemst* 1928, 166.

¹⁷ Svend Frederiksen, »Sagn fra Åsum og Seden«, *FyHjemst* 1934, 77.

¹⁸ LAFyn. *Pastoratsark.* Kirkevæргеprot.

¹⁹ NM.

²⁰ RA. *Rev. Rgsk. Kirkerøsk.* Regnskaber Fyn 1662-1837. Fynske Regiment- og Rytterdistrikt 1728-52 (S-2917).

²¹ Kirkens arkiv. *Synsprot.*

²² RA. *Rev. Rgsk. Kirkerøsk.* Regnskaber for Fyn 1662-1837. Fynske Regiment- og Rytterdistrikt. Åsum Hrd. og Kirke 1721-35.

²³ *Rasmussen og Riising 1995* (note 7), 83-84.

²⁴ Jf. *Frederiksen 1968*, 11.

²⁵ *Rasmussen og Riising 1995* (note 7), 83-84. Iflg. oplysninger fra civilingeniør og lokalhistoriker Hans Kr. Nielsen, Hjallesø, brev til NM, 31. maj 1964, er der flere gange fundet munkesten ved gravning i den nordøstlige del af kirkegården, hvilket muligvis kan stamme fra kirkeladen.

²⁶ En lignende bygningshistorie kan genfindes i Brændekilde Kirke (s. 3011-18).

²⁷ Da kun langhuskoret stod opført, har kirkens gamle nord- og syddør formentlig fortsat været i brug, men

Fig. 42. Indridset stjerne i teglsten i vestgavlens bagmur (s. 3486). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Star incised in brick in back wall of west gable.*

med vestendens opførelse blev indgangen henlagt til nordsiden.

²⁸ Østvinduet lader til at være blændet med munkesten.

²⁹ En lignende siddeniche kan genfindes i Rudkøbing Kirke (Svendborg amt) samt Vor Frelser Kirke, Horsens (DK Århus, 5421-22) og Gudum Kirke (DK Ringkøbing, 1039).

Fig. 41. Indersiden af langhusets vestgavl med murværk af rejste munkesten (s. 3486) samt sekundær, nu tilmuret, adgang fra tårnet (s. 3491). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Inside wall of west gable of nave with medieval brick masonry and secondary, now bricked-up access from the tower.*

Fig. 43. Mindetavle indsat 1816 i spejlet over våbenhusets yderdør (s. 3488). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Memorial tablet mounted in 1816 in the mirror above the outer door of the porch.

³⁰ Gavlens enkle udformning kunne skyldes langhusets relativt tidlige datering. Den ligner således mere en blændingsudsmykning som den, der kendes fra Korup Kirkes vestgavl (s. 2735–36), end dem, der påtræffes på byggerier fra det senere 1400-tal eller 1500-tallets første del.

³¹ Fraregnet savskifterne kan en lignende udsmykning af vestgavlens ses i Korup Kirke (s. 2735–36), der sandsynligvis stammer fra 1400-tallets midte.

³² I bagmurene er murværket opført med skråråbne fuger.

³³ RA. *Rtk. Rev. Rgsk. Kirkerøgsk. Rgsk. for Fyn. Odense Provsti.*

³⁴ LAFyn. *Bispeark. Synsforretn. over kirker og præstegårde.*

³⁵ *Hylleberg Eriksen 2015.*

³⁶ *Hylleberg Eriksen 2015.* Fire prøver blev udtaget som boreprøver fra langhuset, hvoraf alle kunne dateres. Alle prøver er udtaget gennem splintvedet, som smuldrerede bort under prøvetagningen. Prøvernes datering falder i to grupper. I første gruppe (to prøver) er den yngste målte årring dannet 1434 (prøvenr. 41210019), hvorved fældningstidspunktet, efter tillæg af årringe i den manglende splintved, kan sættes til o. 1448. I den anden gruppe (to prøver) er den yngste målte årring dannet 1468 (prøvenr. 41210049), med fire registrerede splintår, hvorved fældningstidspunktet, efter tillæg af årringe i den manglende splintved, kan sættes til o. 1484.

³⁷ Se eksempelvis dommedagsfremstillingen i Sande-rum (s. 2944) og udsmykningen i Kirke-Stillinge (*DK Sorø, 727*) eller Nordborg (*DK Sjyll, 2180–81*).

³⁸ Maleriet blev erhvervet 1831 og transporteret til Åsum efter dets fremvisning på Charlottenborgudstil-

lingen, jf. note 37, af skipper Topp, der blev betalt 5 rbdlr. 3mk. 8sk; RA. *Rev. rgsk. De lærde skoler 1808–60. Odense Regnskaber 1808–60* (udgiftspost 54 og 55 i 1831).

³⁹ F. L. Storchs omdømme som historiemaler bekræftes af salgene af Loke styrtes i afgrunden af Hother og Oscars Død til kongehuset 1827 og 1828; Statens Museum for Kunst, inv.nr. KMS65 og KMS133.

⁴⁰ Maleriet er i udstillingskataloget beskrevet som »Kristus i Gethsemane. Altertavle til Aasum Kirke i Fyn«. Carl Reitzel, *Fortegnelse over kunstneres arbejder paa de ved Det Kgl. Akademi for de Skjønne Kunster i Aarene 1807–1882 afholdte Charlottenborg-udstillinger*, Kbh. 1883, 645. Denne tilskrivning optræder uden kildehenvisning i *DaBiogrLeks III*, 1926, 485, mens *Triap* (5. udg.), 237 anfører, at Storch havde malet billedet af Jakobs og Esaus Møde i Ørkenen (s. 3504–05).

⁴¹ Jf. David Burmeister og Martin Wangsgaard Jürgensen, »Omvendelsens billeder – om Anton Dorphs altertavler«, *NMArb* 2015, særligt 236–42.

⁴² Kirkens arkiv. *Synsprot* (jf. tilføjelse i margen til 'III. Beskrivelse af Kirken', s. 12) If. brev fra Hans Kristian Nielsen, Hjallesø, 31. maj 1964, i NM. skal altertavlen imidlertid være fjernet før 1814, idet sognepræst Christian Humlegaard i et brev d.å. anfører, at altertavlen mangler. Denne oplysning har ikke umiddelbart kunnet verificeres ved gennemsyn af de angivne arkivalier, LAFyn. *Ravnehjerg Herreds Branddirektorat.*

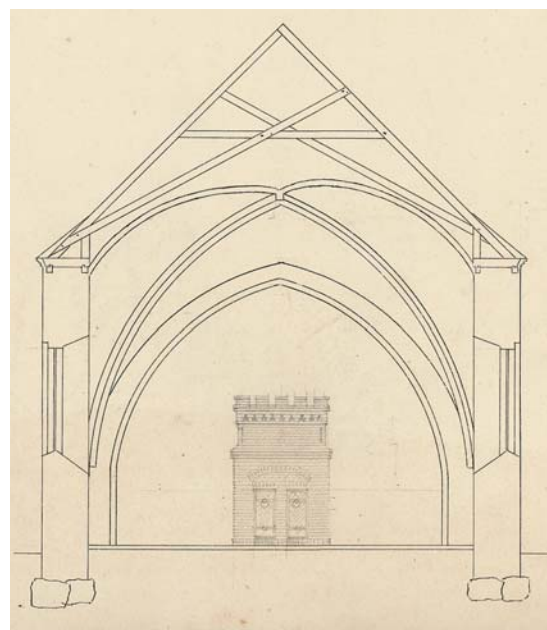

Fig. 44. Tværsnit. 1:150. Med forslag til opvarmning i skibets vestende (s. 3493). J. Vilh. Petersen(?), o. 1879. – Cross-section with proposal for heating in the west end of the nave.

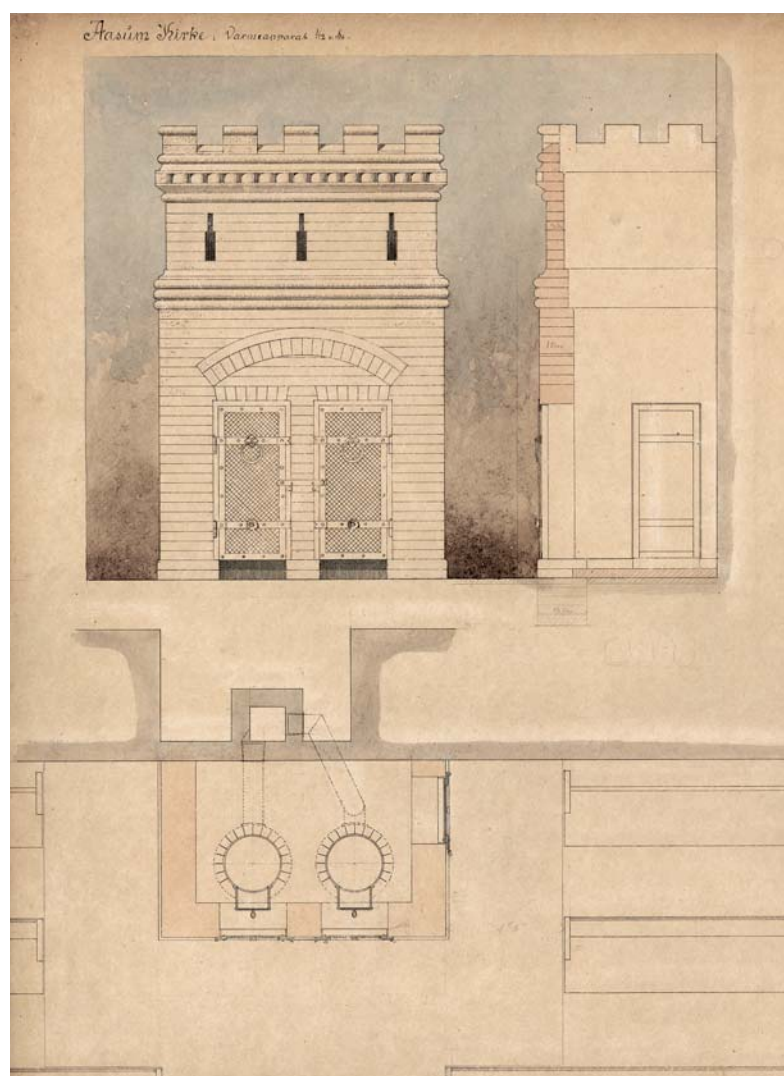

Fig. 45. Forslag til opvarmning i skibets vestende (s. 3493). 1:50. J. Vilh. Petersen(?), o. 1879. – *Proposal for heating in the west end of the nave.*

Brandtaksationsprotokol 1800-18 samt *Amtsprovstiark.* Korresp.

⁴³ RA. *Rtk. Rev.Rgsk.* De Lærde Skoler 1808-60. Odense. Regnskaber 1815-19, læg 1816.

⁴⁴ If. brev fra Hans Kr. Nielsen, Hjallesø af 31. maj 1964 i NM, med henvisning til en beskrivelse af kirken fra 1830 indsat i LAFyn. *Pastoratsark.* Kirkesyn; denne blev imidlertid ikke påvist ved gennemsyn.

⁴⁵ LAFyn. *Pastoratsarkivet.* Ministerialbog 1663-1813, side 52-53. Trods giverens egen indførsel i kirkebogens liste over gaver under året 1667, må kalken have været dateret 1665, idet dette årstal både er nævnt i RA. *Rtk. Rev. Rgsk. Kirkerogsk.* Regnskaber for Fyn 1662-1837. Fynske regiment- og rytterdistrikt 1700-

28 (nævnt i inventariet 1721) samt i Kirkens arkiv. *Synsprot.* (fol. 18r).

⁴⁶ KglBibl. *Kallske Saml.* 377 4°; jf. Kirkens arkiv. *Synsprot.* (fol 18v).

⁴⁷ Oprindeligt ønskedes en æske af porcelæn, jf. kirkesynet 1892, LAFyn. *Bispeark.* Synsforretn. over kirker og præstegårde.

⁴⁸ LAFyn. *Pastoratsarkivet.* Ministerialbog 1663-1813, side 53 (uden årstal for donationen).

⁴⁹ If. biskop Jacob Madsen ejende kirken ingen alterstager 1590, jf. *Rasmussen og Riising 1995* (note 7), 83-84; trods deres sengotiske form må de derfor være anskaffet efter dette tidspunkt.

⁵⁰ *DaAtlas* VI, 1774, 555.

⁵¹ LAFyn. *Pastoratsark*. Kirkesyn.

⁵² Kgl.Bibl. *Additamenta* 242 4°. Beskrivelse over adskillige sogne i Fyen.

⁵³ Prædikestolen er omtalt af synet 1899 som 'den nye Prædikestol', Kirkens arkiv. *Synsprot.*, og må rimeligvis være samtidig med ombygningen af stolestaderne 1897-98.

⁵⁴ RA. *Rtk. Rev. Rgsk. Kirkeragsk.* Regnskaber for Fyn 1662-1837. Fynske regiment- og rytterdistrikt 1700-28 omtaler således 1721 prædikestolen som værende »af Bilthugger arbejde«.

⁵⁵ LAFyn. *Bispeark*. Synsforretn. over kirker og præstegårde. Synene 1897 og 1898 taler om en egentlig 'fornyelse' af stolestaderne, selvom de ældre gavle tydeligvis er bibeholdt.

⁵⁶ NM. Ved istandsættelsen 1928 foretoges en prøveforkortelse af en af stolegavlene, der blev reduceret med 16 cm i højden (nedefra). Der er dog intet, der tyder på, at forkortelsen gennemførtes på hele stoleværket.

⁵⁷ LAFyn. *Rytterdistriktsark*. Div. sager. Tidligere havde der været 19 stole i hver blok.

⁵⁸ Anne Riising, *Odense Bys Historie 5. Guds frygt og oplysning. Odense 1700-1789*, Odense 1981, 203.

⁵⁹ LAFyn. *Amtsprovstiark*. Korresp.

⁶⁰ Meddelelse fra kirken 1973 til Den Danske Orgelregistrant.

⁶¹ 1928 konstateredes det af NM, at der var indlagt elektrisk lys med nye kroner og lampetter, uden at dette havde været forelagt ministeriet til godkendelse.

⁶² Jf. note 52.

⁶³ Kompositionen er typisk for Frans II Francken og kendes fra hans værksted i et billede i Ermitagemuseet, Skt. Petersborg (inv.nr. 9906), samt fra et maleri fra 1632 af Hans Ulrich Franck (solgt på Nagel Auktionen, Stuttgart, 21. marts 2007 (nr. 403), kat. 541, der særligt for de knælende figurer ved Jakob og Josefs side samt hestevognen til højre er nært beslægtede med Åsumbilledet.

⁶⁴ NM samt N. H. Ellekilde, »Historien om Maleriet«, i Åsum Kirkeblad 2005.

⁶⁵ Afskrift af Th. Kelstrup, Åsum, i NM.

Fig. 46. Kalkmaleri, o. 1500-25, i langhusets 1. fag (s. 3494). Ornament i nordsidens østre kappe. Tegnet af J. Magnus-Petersen 1886. — *Wall painting, c. 1500-25, in first bay of nave. Ornament in east severy of north side.*

ÅSUM CHURCH

Historical introduction. Åsum lies east of Odense, where the waterway Odense Å curves to the north and runs towards its mouth in Odense Fjord. The church, which was consecrated in the Middle Ages to St. Dionysius, was built on a low hill in the small eastern peripheral area. It is surrounded by its small churchyard, which has more or less preserved its boundaries, except towards the north east, where there were expansions in the twentieth century.

In 1339 Bishop Peter of Odense ordered the villagers of Rågelund to attend Åsum Church rather than Marslev, which must have aroused some opposition, since the order had to be repeated in 1369 and 1374.

In 1360 the church is mentioned as belonging to the monastery of St. Knud (cf. p. 77). After the Reformation this monastery was granted the status of a royal fief (cf. pp. 70 and 79), and as such retained the possession of Åsum Church. Letters of indulgence are preserved from the years 1377, 1392, 1425 and 1447.

In 1565 the prior Christiern Povlsen of St. Knud's Monastery granted the parish priest of †Gråbrødre Klosterkirke (Greyfriars Abbey Church), Jørgen Rasmussen, "Aasum Church and Parish as his annexe church", against the appointment at his own expense of a curate to the church (cf. p. 1772). After the death of Jørgen Rasmussen (cf. p. 1844) the revenues from Åsum Church were transferred in 1572 to the Lector at the Odense Latin School, founded by St. Knud's Monastery, which from then on served Åsum.

From 1720 on the church became part of the Funen Cavalry Estate, but it was separated out in 1734 and was transferred back to the Latin School and went with it when the school and the city's secondary school were merged in 1802 into the Odense Cathedral School.

Annexations. From 1565 the church was an annexe to †Gråbrødre Klosterkirke and from 1572 to St. Knud's Monastery (cf. above). Since 1739 it has been annexed to Seden Church (cf. p. 3447).

Building. The church is (for the region) a relatively early Late Gothic nave church from the last quarter of the 1300s, which succeeded a Romanesque ashlar building at the spot. The nave church was built in two stages: first the east end with the chancel, then the western termination. A porch was added to the north side of the church around 1484, when the nave was finished at the latest, but a tower was built in over the west end of the nave, presumably in the course of the first quarter of the 1500s. Today the building bears the traces of extensive repairs in 1816, which among other things expanded all the windows and the entrance to the church.

Wall paintings. A Gothic decoration from c. 1500-25 in the *eastern vault* of the nave was uncovered in 1886 by J. Magnus-Petersen and lime-washed over again. The picture is only known from a watercolour made after the uncovering. The main motif is a *Judgement Day* in the *east severy*. Christ with a cross-halo sat in judgement on the rainbow with raised hands from which blood flowed, wearing a large, baggy loincloth. From the head of Christ issued the Lily of Grace and the Sword of Judgement. To the north the Virgin Mary knelt in a gown, bare-breasted with her hands raised in prayer, while John the Baptist, wrapped in a camel-hair garment, knelt in prayer to the south.

Furnishings. Of medieval furnishings there is only the Romanesque font. The pews go back to the Renaissance, c. 1600, but have renewed back rests and seats. The altar candlesticks must be from the same period, since they cannot have been procured earlier than 1590, and the baptismal dish bears the date 1602. The chalice comes from a set made in 1665, whose paten is now missing.

The two bells were founded in 1701 and 1702 by Conrad Kleimann from Lübeck, while a painting from the same century showing Jacob's journey to Egypt was donated to the church in 1820 by a Lieutenant Høyer. From the 1800s too

come the pulpit from c. 1875 and a good deal of the altar furnishings, including the paten from 1856 by N. C. Claursen, R. A. Christoffersen's skimmer from 1880 and F. W. Olsen's wafer box and altar jug from 1893 as well as a baptismal jug of pewter from c. 1850. More recent furnishings first and foremost include Vagn Rud. Petersen's Communion table from 1952 on which stands the same artist's altarpiece from 1945 with a contemporary painting by his son Rudolf Rud-Petersen.

Colour scheme. The colour scheme of the furnishings comes from the renewal of the chancel in 1945 and the Communion table in 1952. Both are in polished wood, while the pews have been

in a dusty light blue colour since 1966, contrasting with the orange-brown scheme of the altarpiece. Little is known about the older †*repairs*, first and foremost that the church was repaired in 1816 when the older †*altarpiece* was replaced with a painted †*altar decoration*. This was in use until c. 1875, when it was replaced with a neo-Gothic (†)*altarpiece*, just as a †*pulpit* from 1686 must have been scrapped at this time.

Sepulchral monuments. Besides a Romanesque tombstone embedded in the east gable of the chancel, the church has three sepulchral slabs from the period around 1700, fragments of two grave frames, probably from the same century, and two memorial wreaths from around 1900.